

December-January 2021, Volume 10, Issue 6

The Model of Structural Relationships of Cyber-Aggression Based on Family Communication Pattern with the Mediating Role of Addiction to Internet

Akbar Atadokht^{1*}, Shirin. Ahmadi²

1- Professor, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

2- PhD Student of Psychology, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Corresponding Author: Akbar Atadokht, Professor, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Email: ak_atadokht@yahoo.com

Received: 23 July 2020

Accepted: 27 Oct 2021

Abstract

Introduction: Family relationships play an incredibly important role in the lives of individuals and these relationships represent the most enduring social institution. This study aimed the model of structural relations of cyber-aggression based on family communication pattern with the mediating role of addiction to Internet.

Methods: This study was descriptive-correlational and the statistical community composed of all students that studying at the University of Mohaghegh Ardabili in 2018-2019. A total of 221 subjects were selected by cluster random sampling. Data were collected using a demographic questionnaire, the "Cyber-aggression Questionnaire for Adolescents", "Family Communication Pattern Questionnaire" and "Young Internet Addiction Questionnaire". Content validity was measured by qualitative method and reliability was measured by internal consistency method by calculating Cronbach's alpha coefficient. The collected data were analyzed with SPSS. 25 and LISREL. 8.8.

Results: The results of path analysis showed that conversational orientation is directly correlated with cyber aggression. Conversational orientation of the components of family communication patterns mediated by Internet addiction is also indirectly correlated with cyber aggression. The model fitness indexes also confirmed the conversational orientation towards cyber-aggression mediated by Internet addiction (RMSEA= 0.06, CFI= 0.97, NNFI= 0.97).

Conclusions: Internet addiction is a mediating variable in the relationship between family communication patterns and cyber aggression. It is suggested that by holding workshops to inform students about the harms of addictive use of the Internet and how to use it properly and scientifically and take advantage of its benefits.

Keywords: Cyber-aggression, Family Communication Pattern, Addiction to Internet.

طراحی الگوی روابط ساختاری پر خاشگری سایبری بر اساس الگوی ارتباطی خانواده با نقش میانجی اعتیاد به اینترنت

اکبر عطادخت^{۱*}، شیرین احمدی^۲

۱- استاد، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
۲- دانشجوی دکتری تخصصی روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

نویسنده مسئول: اکبر عطادخت، استاد، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
ایمیل: ak_atadokht@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۰۱ تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۰۵

چکیده

مقدمه: روابط خانوادگی نقش فوق العاده مهمی در زندگی افراد ایفا می کند و این روابط نمایانگر ماندگارترین نهاد اجتماعی است. پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی روابط ساختاری پر خاشگری سایبری بر اساس الگوهای ارتباطی خانواده با نقش میانجی اعتیاد به اینترنت انجام گرفت.

روش کار: پژوهش حاضر به روش توصیفی- همبستگی انجام شد. کلیه دانشجویان مشغول به تحصیل در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ دانشگاه محقق اردبیلی جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل دادند. تعداد ۲۲۱ تن از این افراد به شیوه نمونه گیری تصادفی خوشه ای انتخاب شدند. داده ها با پرسشنامه جمعیت شناختی، "پرسشنامه پر خاشگری سایبری برای نوجوانان" (Cyber-aggression Questionnaire for Adolescents)، "پرسشنامه الگوی ارتباطی خانواده" (Family Communication Pattern Questionnaire) و "پرسشنامه اعتیاد به اینترنت" (Young Internet Addiction Questionnaire) جمع آوری شد. روایی محتوا به روش کیفی و پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ اندازه گیری شد. داده های جمع آوری شده با نرم افزارهای اس پی اس اس نسخه ۲۵ و لیزرل نسخه ۸/۸ تحلیل شد.

یافته ها: نتایج تحلیل مسیر نشان داد که جهت گیری گفت و شنود همبستگی مستقیم با پر خاشگری سایبری دارد. همچنین جهت گیری گفت و شنود از مولفه های الگوی ارتباطی خانواده با میانجیگری اعتیاد به اینترنت همبستگی غیرمستقیم با پر خاشگری سایبری دارد. شاخص های برازش الگو نیز، جهت گیری گفت و شنود به پر خاشگری سایبری را با میانجیگری اعتیاد به اینترنت تأیید کرد (NNFI=۰/۹۷، CFI=۰/۹۷، RMSEA=۰/۰۶).

نتیجه گیری: اعتیاد به اینترنت یک متغیر میانجی در رابطه بین الگوی ارتباطی خانواده و پر خاشگری سایبری محسوب می شود. پیشنهاد می شود با برگزاری کارگاه های آموزشی در زمینه آگاه سازی دانشجویان درباره مضرات استفاده اعتیادی از اینترنت و چگونگی استفاده درست و علمی و بهره بردن آن ها از مزایای آن اقدام کرد.

کلید واژه ها: الگوی ارتباطی خانواده، پر خاشگری سایبری، اعتیاد به اینترنت.

مقدمه

مهم در جامعه علمی رو به افزایش است [۲]. شبکه های اجتماعی اجتماعات مجازی هستند که در آن کاربران می توانند پروفایل های عمومی و فردی ایجاد کنند، با دوستان مجازی بر اساس علایق مشترک ارتباط برقرار کنند [۳]. با وجود اینکه شبکه های اجتماعی و استفاده از اینترنت

گسترده استفاده از تلفن های هوشمند همراه با قابلیت اینترنت، افراد را قادر می سازد تقریباً در هر زمان و هر مکان از سایت های ارتباطی و شبکه های مجازی استفاده کنند که این امر می تواند استفاده اعتیادآور را تقویت کند [۱]. ضرورت استفاده از اینترنت به عنوان منبع اطلاعاتی

یک روش اساسی برای برقراری ارتباط می باشد به یکی از خطرناک‌ترین روش‌ها از جمله ایجاد پرخاشگری سایبری (cyber-aggression) برای آسیب رساندن به احساسات مردم تبدیل شده است [۴]. Grigg پرخاشگری سایبری را به عنوان آسیب عمدی به یک فرد یا گروهی از افراد، صرف‌نظر از سن آن‌ها که از طریق استفاده از وسایل الکترونیکی که این‌گونه اعمال را به‌صورت توهین‌آمیز، مخرب، مضر یا ناخواسته انجام می دهند، تعریف کرده است [۵]. پرخاشگری سایبری شامل مجموعه‌ای از رفتارهای توهین‌آمیز مانند مزاحمت های سایبری است یعنی رفتارهای تهاجمی که نمی توانند چهره به چهره اتفاق بیفتند، مانند هک کردن حساب فیس‌بوک شخصی و ارسال پیام های مزاحم به دوستان [۶]. این مشکل به انواع وسیعی از رسانه‌های جمعی گسترش یافته است [۷]. برخی از رسانه‌های دیجیتال مورد استفاده برای پرخاشگری سایبری عبارت‌اند از: شبکه‌های اجتماعی (مانند فیس‌بوک و توییتر و ...)، خدمات پیام کوتاه، انجمن‌ها، سایت‌های رأی‌گیری، وبلاگ‌ها، وب سایت‌های به اشتراک‌گذاری ویدیو و اتاق‌های گفتگو [۸]. پرخاشگری سایبری پیامدهای منفی متعددی برای رشد نوجوانان دارد. مطالعات گسترده اخیر نشان داده اند که قربانی شدن در فضای سایبری با افسردگی [۹]، افکار خودکشی [۱۰] و اضطراب ارتباط دارد [۱۱]. همچنین قربانی شدن در فضای سایبری با غیبت از مدرسه [۱۲]، افزایش مصرف الکل و تعامل ضعیف با والدین ارتباط دارد [۱۳].

یکی از سازه‌هایی که با گرایش به پرخاشگری سایبری ارتباط دارد، «الگوی ارتباطی خانواده» (Family Communication Pattern) است. منظور از «الگوی ارتباطی خانواده»، تعامل بین اعضای خانواده و چگونگی تصمیم‌گیری آن‌ها با باورهایشان است. برای تعیین «الگوی ارتباطی خانواده»، Fitzpatrick و همکاران مؤلفه های اساسی «الگوی ارتباطی خانواده» را به ۲ مؤلفه جهت‌گیری گفت‌ووشنود و جهت‌گیری انطباق تقسیم کرده‌اند [۱۴]. بر اساس گفته‌های Koerner و همکاران، جهت‌گیری گفت‌ووشنود به فضای آزاد و راحتی اطلاق می‌شود که در آن والدین، اعضای خانواده را به مشارکت و بحث درباره موضوعات مختلف تشویق می‌کنند [۱۵]. درحالی‌که خانواده‌های با جهت‌گیری انطباق بالا بر همسانی و یکسانی ارزش‌ها و باورها تأکید دارند [۱۴].

ازاین‌رو، خانواده منسجم که ارتباط عاطفی عمیق بین اعضای آن وجود دارد، به عنوان یک عامل حفاظتی و واسطه‌ای در کارکرد روانی سالم کودکان و نوجوانان نقش مهمی ایفا می‌کند. [۱۶] نتایج پژوهش جاودان نشان داد که خودبازبینی، جو عاطفی خانواده و مهارت زندگی الگوی مناسبی برای پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان پسر محسوب می‌شوند [۱۷]. میرزایی کوتنایی و همکاران در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که بین انسجام خانواده با مؤلفه پرخاشگری جسمی، رابطه ای، واکنشی و پرخاشگری همبستگی منفی و معناداری وجود دارد [۱۸]. نتایج پژوهش‌های Taylor و همکاران نشان می‌دهد که وجود انسجام، کاهش تعارض و پشتیبانی خانواده باعث افزایش سازش یافتگی روانی فرزندان و کاهش پرخاشگری می‌شود [۱۹]. Martins و همکاران در پژوهش خود نشان دادند فقدان حمایت خانواده و نبود چارچوب قانون درست در خانواده، پیش‌بینی کننده پرخاشگری سایبری در فرزندان می‌باشد [۲۰].

سایت های شبکه های اجتماعی، جوامع مجازی هستند که در آن کاربران می توانند پروفایل های عمومی و شخصی ایجاد کنند، با دوستان خود در زندگی واقعی ارتباط برقرار کنند و بر اساس علائق مشترک با افراد دیگر ملاقات کنند [۳]. اعتیاد به اینترنت (internet addiction) به عنوان دل‌مشغولی‌های بیش‌ازحد یا کنترل نشده، میل یا رفتار اجباری در مورد استفاده از اینترنت کامپیوتر و برنامه‌های تلفن همراه تعریف می‌شود و منجر به اختلال یا پریشانی می‌شود [۲۱].

دانشجویان دانشگاه مقدار قابل توجهی از وقت خود را (به طور متوسط چندین بار در روز) صرف برقراری ارتباط از طریق پیام‌های متنی و اجتماعی می‌کنند [۲۲]. هرچند امروزه استفاده از اینترنت و شبکه های اجتماعی تبدیل به یک رفتار مدرن طبیعی شده است ولی شکل های آسیب زای استفاده از آن‌ها هم در ۲ دهه اخیر مورد توجه زیادی قرار گرفته است [۲۳]. نتایج پژوهش‌ها و همبستگی های به دست آمده نشانگر وجود مشکلات عاطفی، ارتباطی، عملکردی و مرتبط با سلامت در معنادان به شبکه های اجتماعی است [۲۴]. Munno و همکاران در مطالعات خود نشان دادند که ابعاد خاص روانی مربوط به خلق‌وخوی و منطقه روانی و همچنین عزت نفس پایین و مشکلات رفتاری (پرخاشگری) در خانواده و مدرسه از عوامل

های نوین، علوم کشاورزی و منابع طبیعی اردبیل، علوم پایه، کشاورزی مشگین شهر، علوم تربیتی و روانشناسی، فنی مهندسی) دانشگاه محقق اردبیلی، ۴ دانشکده (ادبیات و علوم انسانی، علوم پایه، علوم تربیتی و روانشناسی، فنی مهندسی) از طریق قرعه کشی انتخاب شده و سپس از بین دانشکده های منتخب (ادبیات و علوم انسانی، علوم پایه، علوم تربیتی و روانشناسی، فنی مهندسی)، ۵ کلاس بصورت تصادفی خوشه ای از دانشکده های (ادبیات و علوم انسانی، علوم پایه، علوم تربیتی و روانشناسی، فنی مهندسی) انتخاب از و هر کلاس ۵۰ به طور تصادفی ساده انتخاب شد. تعداد نمونه در این پژوهش ۲۵۰ تن بود که بعد از حذف داده های مخدوش ۲۲۱ پرسشنامه مورد تحلیل قرار گرفت. معیار ورود به پژوهش شامل اشتغال به تحصیل در دانشگاه در زمان پژوهش و تمایل دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی برای شرکت در پژوهش بود و عدم تمایل به شرکت در پژوهش معیار خروج بود.

جمع آوری داده ها با پرسشنامه های زیر انجام شد: پرسشنامه ویژگی های جمعیت شناسی که جنسیت، سن و مقطع تحصیلی را شامل می شد.

«پرسشنامه پرخاشگری سایبری برای نوجوانان» Cyber-aggression Questionnaire for Adolescents (CYBA) این پرسشنامه توسط Álvarez-García و همکاران در سال ۲۰۱۶ طراحی شده است [۳۰]. «پرسشنامه پرخاشگری سایبری برای نوجوانان» دارای ۱۹ عبارت و ۴ مؤلفه جعل هویت (impersonation)، پرخاشگری سایبری دیداری-جنسی (visual-sexual cyber-aggression) و پرخاشگری سایبری کلامی و طرد (verbal cyber-aggression and exclusion) و پرخاشگری سایبری دیداری از نوع تهدید سایبری (cyber-aggression is a visual form of cyber threat) است. مؤلفه جعل هویت دارای ۳ عبارت شامل عبارت ۱، ۱۲ و ۱۸، مؤلفه پرخاشگری دیداری-جنسی، دارای ۳ عبارت شامل عبارت ۲، ۱۴ و ۹ مؤلفه پرخاشگری کلامی و طرد شامل ۹ عبارت شامل عبارت ۴، ۵، ۷، ۸، ۱۱، ۱۳، ۱۶، ۱۷ و ۱۹ و پرخاشگری سایبری دیداری از نوع تهدید سایبری شامل ۴ عبارت شامل عبارت ۳، ۶، ۱۰ و ۱۵ را می سنجد. شیوه نمره گذاری آن به صورت طیف لیکرت ۴ درجه ای است (۱=هرگز ۴=همیشه). بیشترین و کمترین نمره ای که افراد پاسخ دهنده در این پرسشنامه کسب می کنند، بین ۱۹ تا ۷۶ است که نمره بین ۲۵-۱۹ نشان

خطر اعتیاد به اینترنت می باشد [۲۵]. ضامن یامچی و همکاران در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که اعتیاد به اینترنت و شبکه های اجتماعی با ارتباط با پدر، ارتباط با مادر و ارتباط با والدین رابطه منفی وجود داشت به این معنا که هرچه اعتیاد به شبکه های اجتماعی بیشتر شود، رابطه با پدر و مادر کاهش می یابد [۲۶]. عبدی و همکاران در مطالعات خود نشان دادند که بین جهت گیری گفت و شنود، جهت گیری انطباق به اعتیاد به اینترنت رابطه معنادار برقرار است. به عبارتی، بیانگر این است که در خانواده هایی که در مؤلفه گفت و شنود نمره بالاتری می گیرند، میزان کمتری اعتیاد به اینترنت دارند و خانواده هایی که در مؤلفه جهت گیری انطباق نمره بیشتری می گیرند، اعتیاد به اینترنت بیشتری دارند [۲۷]. یافته های Bernardi و همکاران حاکی است که مبتلایان به اعتیاد به اینترنت، سطوح بالاتری از عدم ارتباط اعضای خانواده با همدیگر را نشان داده و میزان ساعات استفاده از اینترنت با کاهش تعامل اعضای خانواده همبستگی دارد [۲۸].

لذا با توجه به سوابق موجود از یک سو و با توجه به اهمیت مفهوم پرخاشگری سایبری در زندگی افراد امروزی هم از لحاظ نظری و هم کاربردی و آسیب های فراوانی که این امر بر سلامت روانی و جسمانی دانش آموزان و دانشجویان وارد می کند، لازم است به عوامل زمینه ساز آن پرداخته شود. بر این اساس، پژوهش حاضر با پژوهش حاضر با هدف تعیین الگوی روابط ساختاری پرخاشگری سایبری بر اساس الگوی ارتباطی خانواده با نقش میانجی اعتیاد به اینترنت انجام گرفت.

روش کار

روش مطالعه حاضر از نوع توصیفی- همبستگی می باشد. جامعه آماری آن شامل کلیه دانشجویان مشغول به تحصیل دانشگاه محقق اردبیلی در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند (تعداد = ۱۴۰۲۸). روش نمونه گیری مورد استفاده نیز نمونه گیری تصادفی خوشه ای بود. با توجه به حداقل تعداد نمونه لازم در الگوی ساختاری که ۲۰۰ تن می باشد [۲۹]. تعداد نمونه در پژوهش حاضر نیز با در نظر گرفتن احتمال افت نمونه ها، ۲۵۰ تن در نظر گرفته شد که به این صورت که ابتدا از ۸ دانشکده (ادبیات و علوم انسانی، کشاورزی و منابع طبیعی مغان، فناوری

دهنده پرخاشگری سایبری خفیف، ۲۶-۳۸ پرخاشگری سایبری متوسط و ۳۹-۷۶ نشان دهنده پرخاشگری سایبری بالا می باشد.

Álvarez-García و همکاران جهت تعیین روایی ملاکی «پرسشنامه پرخاشگری سایبری برای نوجوانان» را بر روی ۳۱۴۸ دانش آموز شهر آستوریاس اسپانیا انجام شد. نتایج نشان داد مؤلفه جعل هویت با مؤلفه های «پرسشنامه پرخاشگری مدرسه» (Aggression at School Questionnaire) ۰/۲۲، با «پرسشنامه تکانشگری» (Impulsivity Questionnaire) ۰/۱۴ همبستگی مثبت و با «پرسشنامه همدلی» (Empathy Questionnaire) ۰/۱۱- همبستگی منفی دارد. مؤلفه پرخاشگری دیداری-جنسی با هویت با مؤلفه های «پرسشنامه پرخاشگری مدرسه» ۰/۲۲ و با «پرسشنامه تکانشگری» ۰/۱۴ همبستگی مثبت و با «پرسشنامه همدلی» ۰/۰۹- همبستگی منفی دارد. مؤلفه پرخاشگری سایبری دیداری از نوع تهدید سایبری با مؤلفه های «پرسشنامه پرخاشگری مدرسه» ۰/۵۵ و با «پرسشنامه تکانشگری» ۰/۳۶ همبستگی مثبت و با «پرسشنامه همدلی» ۰/۱۸- همبستگی منفی دارد. پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ بر روی نمونه فوق ۰/۸۲ گزارش شد [۳۰].

Álvarez-García و همکاران در مطالعه دیگر، پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ «پرسشنامه پرخاشگری سایبری برای نوجوانان» بر روی ۳۰۵۹ دانش آموز آستوریاس اسپانیا ۰/۷۹ محاسبه کردند. روایی بررسی نشده است [۳۱].

«پرسشنامه پرخاشگری سایبری برای نوجوانان» در ایران برای اولین بار توسط عطادخت و همکاران به فارسی برگردانده شد. سپس توسط یک کارشناس ارشد زبان انگلیسی ترجمه معکوس گردید و بعد از اطمینان از ترجمه، عبارت ها در اختیار ۵ تن از روان شناسان عضو هیات علمی دانشگاه محقق اردبیلی قرار گرفت. روایی محتوای از نوع صوری پرسشنامه با انجام برخی اصلاحات با توجه به نظرات ۵ تن از مدرسین دانشگاه محقق اردبیلی (روانشناس) مورد تایید قرار گرفت [۳۲]. پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ بر روی ۲۰۰ تن از دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی انجام شد که برای مؤلفه جعل هویت ۰/۶۰، برای مؤلفه پرخاشگری دیداری- جنسی ۰/۵۵، برای پرخاشگری سایبری دیداری

از نوع تهدید سایبری ۰/۸۰، برای مؤلفه پرخاشگری کلامی و طرد ۰/۸۵ و برای نمره کل پرخاشگری سایبری ۰/۸۸ بدست آمد.

«پرسشنامه الگوی ارتباطی خانواده» (Family Communication Pattern Questionnaire) این پرسشنامه توسط Ritchie & Fitzpatrick در سال ۲۰۰۲ ساخته شده است [۳۳]. این ابزار دارای ۲۶ عبارت با طیف لیکرت ۵ تایی (کاملاً موافقم ۵، موافقم ۴، بی نظر ۳، مخالفم ۲، کاملاً مخالفم ۱) است. ۱۵ عبارت اول مربوط به مؤلفه جهت گیری گفت و شنود (conversational orientation) از ۱-۱۵ و ۱۱ عبارت مؤلفه مربوط به جهت گیری انطباق (conformity orientation) از ۱۶-۲۶ است. هر آزمودنی ۲ نمره دارد. نمره مؤلفه گفت و شنود در دامنه ۱۵ تا ۷۵ است که نمره بین ۱۵-۲۵ گفت و شنود ضعیف، ۲۶-۳۷ گفت و شنود متوسط و ۳۸-۷۵ گفت و شنود زیاد می باشد و نمره مؤلفه انطباق در دامنه ۱۱ تا ۵۵ قرار دارند که نمره بین ۱۱-۱۸ انطباق ضعیف، ۱۹-۲۷ انطباق متوسط و نمره بین ۲۸-۵۵ نشان دهنده انطباق بالا است.

Koerner & Fitzpatrick در مطالعه خود روایی «پرسشنامه الگوی ارتباطی خانواده» را بررسی نکردند. پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ بر روی ۱۰۰ تن در کارولینای جنوبی (مرد و زن) ۰/۸۹ (دامنه ۰/۹۲ تا ۰/۸۴) برای مؤلفه جهت گیری گفت و شنود و ۰/۷۹ (دامنه ۰/۸۴ تا ۰/۷۳) برای مؤلفه جهت گیری انطباق و ضریب ثبات به روش باز آزمایی بعد از ۳ هفته، ۰/۹۹ برای مؤلفه جهت گیری گفت و شنود و ۰/۹۳ برای مؤلفه جهت گیری انطباق را گزارش کرده اند [۳۳]. همچنین Thorson & Horstman پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ «پرسشنامه الگوی ارتباطی خانواده» بر روی ۳۴۳ دانشجو ایالت اورگان را محاسبه کردند که برای مؤلفه جهت گیری گفت و شنود ۰/۸۹ و جهت گیری انطباق ۰/۷۹ به دست آوردند، روایی بررسی نشده است [۳۴].

کوروش نیا و همکاران به منظور تعیین روایی «پرسشنامه الگوی ارتباطی خانواده» بر روی ۳۲۶ دانش آموز شهر شیراز از روش های تحلیل عاملی تاییدی استفاده کردند. نتایج دامنه بار عاملی ۲ مؤلفه را نشان داد. پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ بر روی نمونه فوق محاسبه و برای مؤلفه های جهت گیری

به اینترنت» و تصنیف به ترتیب ضرایب ۰/۹۷ و ۰/۹۷ را گزارش کردند. روایی آن مورد بررسی قرار نگرفته است [۴۱].

در مطالعه حاضر، روایی «پرسشنامه پرخاشگری سایبری برای نوجوانان»، «الگوی ارتباطی خانواده» و «پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ» به روش روایی محتوا به روش کیفی انجام شد، ابزارها توسط ۵ تن از اعضای هیئت علمی روانشناس دانشگاه محقق اردبیلی مورد تأیید قرار گرفت. پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ بر روی ۲۰۰ تن از دانشجویان رشته‌های ادبیات و علوم انسانی، روانشناسی، علوم تربیتی و مشاوره و مهندسی دانشگاه محقق اردبیلی انجام شد که ۰/۸۶ برای جهت گیری گفت و شنود و ۰/۶۰ برای جهت گیری انطباق، ۰/۶۰ برای مؤلفه جعل هویت، ۰/۵۵ برای مؤلفه پرخاشگری دیداری-جنسی، ۰/۸۰ برای پرخاشگری دیداری از نوع تهدید سایبری، ۰/۸۵ برای مؤلفه پرخاشگری کلامی و طرد و ۰/۸۸ برای نمره کل پرخاشگری سایبری و ۰/۹۲ برای اعتیاد به اینترنت بدست آمد.

جمع آوری داده‌ها به این صورت بود که بعد از اخذ مجوز انجام پژوهش در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ از معاونت پژوهشی دانشگاه محقق اردبیلی، در آذر ماه ۱۳۹۷ با حضور در دانشگاه و کلاس ابتدا هدف مطالعه برای آن‌ها بیان و سپس از آن‌ها درخواست شد به پرسشنامه جمعیت شناختی، پرسشنامه‌های «الگوی ارتباطی خانواده»، «پرسشنامه پرخاشگری سایبری نوجوانان» و «پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ» در مدت زمان کافی (۴۵ دقیقه) پاسخ دهند.

در این پژوهش، تمام آزمودنی‌ها برای شرکت در پژوهش آزادی کامل داشته و قبل از تکمیل پرسشنامه جهت رعایت ملاحظات اخلاقی اهداف پژوهش به آن‌ها توضیح و به آن‌ها اطمینان داده شد که اطلاعات جمع‌آوری شده به صورت گروهی تحلیل خواهد شد. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از آمار توصیفی چون میانگین و انحراف معیار و از آزمون‌های همبستگی پیرسون و الگوی معادله ساختاری با نرم‌افزارهای اس پی اس اس نسخه ۲۵ و لیزرل نسخه ۸/۸ تحلیل شد.

یافته‌ها

تعداد ۱۰۹ آزمودنی پسر با میانگین سنی ۲۸/۱۱ و انحراف

گفت‌وشنود و جهت‌گیری انطباق به ترتیب برابر با ۰/۸۷ و ۰/۸۱ بوده است. [۳۵]. جوکار و همکاران در پژوهشی بر روی ۲۰۰ دانش آموز (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) مدارس دبیرستانی شهر شیراز جهت تعیین روایی سازه «پرسشنامه الگوی ارتباطی خانواده»، از روش تحلیل عامل اکتشافی استفاده کردند، نتایج ۲ مؤلفه را نشان داد. همچنین پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ بر روی نمونه فوق برای جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری انطباق برابر ۰/۸۸ و ۰/۸۴ گزارش شد [۳۶]. «پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ» (Young Internet Addiction Questionnaire) توسط Young در سال ۱۹۹۶ طراحی شد [۳۷]. این پرسشنامه دارای ۲۰ عبارت و تک عاملی است و بر اساس مقیاس لیکرت ۵ گزینه‌ای (بندرت ۱، گاهی اوقات ۲، اغلب ۳، بیشتر اوقات ۴ و همیشه ۵) نمره‌گذاری شده است [۳۸]. حداقل نمره ۲۰ و حداکثر ۱۰۰ می‌باشد. نمره بین ۲۰ تا ۴۹ عدم اعتیاد به اینترنت، نمره‌های بین ۵۰ تا ۷۹ در معرض اعتیاد به اینترنت و نمره بین ۸۰ تا ۱۰۰ اعتیاد به اینترنت را نشان می‌دهد. Chong Guan و همکاران در پژوهشی بر روی ۱۶۲ دانشجوی پزشکی روایی سازه همگرا «پرسشنامه اعتیاد به اینترنت» با «مقیاس استفاده وسواس گونه از اینترنت» (Compulsive Internet Use Scale) را ۰/۸۴ گزارش کردند و پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ بر روی نمونه فوق ۰/۹۱ بدست آوردند [۳۹].

در پژوهشی توسط علوی و همکاران روایی محتوا به روش کیفی «پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ»، توسط ۱۳ تن از متخصصین روانشناسی و پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی‌آباد کتول و دانشگاه علوم پزشکی گلستان و قم و ۱ روانشناس بررسی و تأیید شد. همچنین روایی همگرا بر روی ۲۳۳ دانشجوی علوم پزشکی اصفهان با «پرسشنامه تشخیص یانگ» (Questionnaire Diagnostic Young) با ضریب ۰/۶۲ مورد تأیید قرار گرفت. روایی سازه این ابزار از روش تحلیل عامل تأییدی با نمونه فوق مورد تأیید قرار گرفت. ثبات با روش آزمون مجدد به فاصله ۲ هفته تا ۱ ماه بر روی ۴۰ تن از دانشجویان علوم پزشکی اصفهان با ضریب ۰/۸۲ گزارش شد [۴۰]. عسگری و همکاران در پژوهش خود بر روی ۳۰۰ دانشجو در دانشگاه اهواز به منظور تعیین پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ «پرسشنامه اعتیاد

معیار ۵/۷۴ و ۱۱۲ آزمودنی دختر با میانگین سنی ۲۹/۶۹ و انحراف معیار ۶/۷۹ در این پژوهش شرکت داشتند که تعداد ۱۶۵ تن (۷۴/۷ درصد) آن‌ها مجرد و ۵۶ تن (۳۵/۳ درصد) متأهل بودند. از لحاظ مقطع تحصیلی تعداد ۶۶ تن

کارشناسی (۳۶/۲) کارشناسی ارشد و ۷۵ تن (۳۳/۹ درصد) در مقطع دکترا تحصیل می‌کردند.

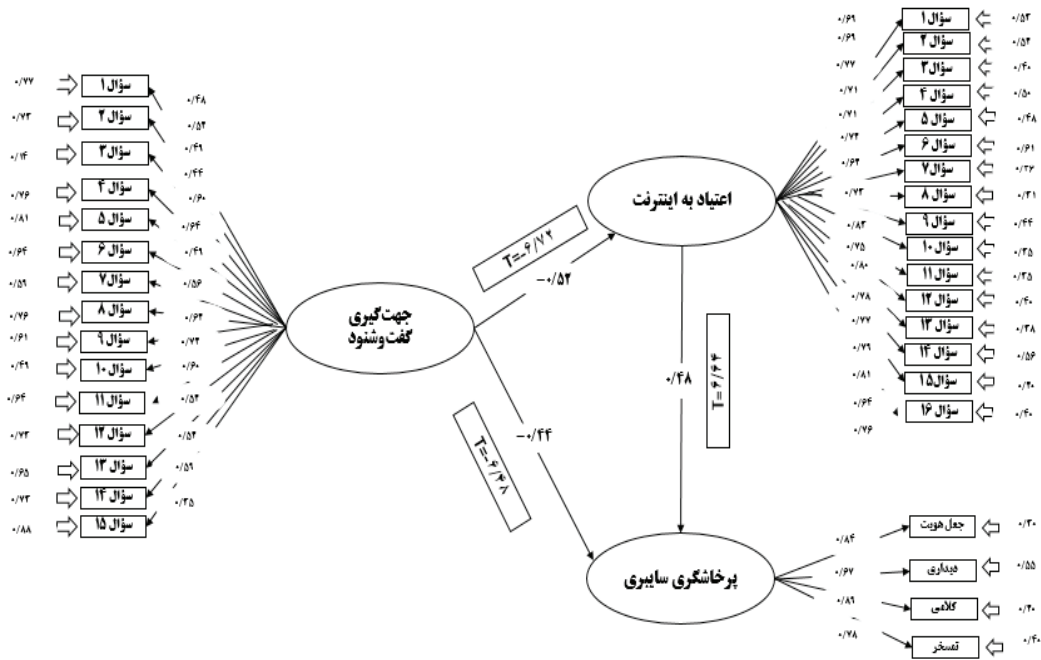
جدول ۱: میانگین، انحراف معیار و ماتریس همبستگی مؤلفه‌های جهت‌گیری گفت و شنود و جهت‌گیری انطباق الگوی ارتباطی خانواده، اعتماد به اینترنت با پرخاشگری سایبری

متغیرهای پیشین	SD±M	(۱)	(۲)	(۳)	(۴)	(۵)	(۶)	(۷)	(۸)
جهت‌گیری گفت‌وشنود (۱)	۴۱/۱۳ (±۹/۴۰)	۱							
جهت‌گیری انطباق (۲)	۳۸/۰۸ (±۶/۳۴)	-۰/۶۵**	۱						
اعتماد به اینترنت (۳)	۳۲/۵۰ (±۸/۴۲)	-۰/۷۶**	۰/۵۷**	۱					
جعل هویت (۴)	۶/۷۳ (±۲/۰۴)	-۰/۵۴**	۰/۳۸**	۰/۶۳**	۱				
پرخاشگری دیداری-جنسی (۵)	۶/۸۲ (±۱/۵۲)	-۰/۳۳**	۰/۱۴*	۰/۳۴**	۰/۴۴**	۱			
پرخاشگری کلامی و طرد (۶)	۲۰/۱۷ (±۴/۶۵)	-۰/۴۹**	۰/۱۷*	۰/۵۴**	۰/۷۱**	۰/۶۳**	۱		
پرخاشگری سایبری دیداری از نوع تهدید سایبری (۷)	۹/۱۱ (±۲/۲۱)	-۰/۳۷**	۰/۱۴*	۰/۴۰**	۰/۶۸**	۰/۶۱**	۰/۶۹**	۱	
پرخاشگری سایبری (۸)	۴۲/۸۳ (±۹/۱۴)	-۰/۵۲**	۰/۲۳**	۰/۵۷**	۰/۸۳**	۰/۷۴**	۰/۹۴**	۰/۸۵**	۱

گرفتند. در پژوهش حاضر جهت نرمال بودن متغیرها از آزمون آماری (Kolmogorov-Smirnov) استفاده گردید که نتایج آن نشان داد که داده‌ها دارای توزیع نرمال بودند ($P > 0.05$) و هم‌خطی چندگانه بین متغیرها با استفاده از آماره تحمل (tolerance) و عامل تورم واریانس (inflation factor variance) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که ارزش‌های تحمل به دست آمده برای متغیرها بالای ۰/۱۰ هستند و نشان‌دهنده عدم وجود هم‌خطی چندگانه بین متغیرها است. همچنین مقدار عامل تورم واریانس به دست آمده برای متغیرها کوچک‌تر از ۱۰ بودند که نشان‌دهنده عدم خطی چندگانه بین متغیرها است.

نتایج (جدول ۱) نشان می‌دهد که پرخاشگری سایبری با جهت‌گیری گفت‌وشنود، همبستگی منفی و با جهت‌گیری انطباق و اعتماد به اینترنت همبستگی مثبت دارد. همچنین اعتماد به اینترنت با جهت‌گیری گفت‌وشنود، همبستگی منفی و با جهت‌گیری انطباق همبستگی مثبت دارد ($P < 0.001$).

سطح معناداری در آزمون ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. قبل از تحلیل داده‌ها و برای اطمینان از این‌که داده‌های این پژوهش مفروضه‌های زیربنایی الگویابی معادلات ساختاری را برآورد می‌کنند، چند مفروضه اصلی معادلات ساختاری شامل داده‌های گمشده (missing)، نرمال بودن (normality) و هم‌خطی چندگانه (multicollinearity) مورد بررسی قرار

نمودار ۱: بارهای استاندارد شده و مقدار T الگوی پیش بینی پرخاشگری سایبری دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی در سال ۱۳۹۸ بر اساس الگوی ارتباطی خانواده با میانجی گری اعتیاد به اینترنت

فرضیه های پژوهش مبنی بر ارتباط مستقیم جهت گیری گفت و شنود بر پرخاشگری سایبری با میانجیگری اعتیاد به اینترنت تأیید می شود. با توجه به اینکه مسیر ساختاری جهت گیری انطباق به سمت پرخاشگری سایبری معنادار نبود، لذا این مسیر از الگوی ساختاری حذف شد و ضرایب مسیر و شاخص های برازش بار دیگر محاسبه شدند.

(نمودار ۱) نشان می دهد که جهت گیری گفت و شنود با پرخاشگری سایبری همبستگی معکوس و معناداری دارند. همچنین الگو مسیر نشان می دهد که جهت گیری گفت و شنود به صورت غیرمستقیم با میانجیگری اعتیاد به اینترنت بر پرخاشگری سایبری تأثیر می گذارند؛ و معناداری آماره T مربوط به هر یک از متغیرهای پژوهش در سطح خطای 0/05

جدول ۲: نتایج آزمون فرضیات الگوی نهایی

نتیجه	p-value	T-Value	ضریب مسیر	متغیرها
تأیید شده	0/002	-6/48	-0/44	جهت گیری گفت و شنود با پرخاشگری سایبری
تأیید شده	0/002	-6/72	-0/52	جهت گیری گفت و شنود با اعتیاد به اینترنت
تأیید شده	0/001	6/64	0/48	اعتیاد به اینترنت با پرخاشگری سایبری
نتیجه	مقدار T		ضریب مسیر	تأثیرات غیرمستقیم
تأیید شده	4/72		$-0/44 \times 0/48 = 0/21$	جهت گیری گفت و شنود اعتیاد به اینترنت پرخاشگری سایبری

همچنین با توجه به اطلاعات (جدول ۲) میزان ضریب مسیر جهت گیری گفت و شنود با پرخاشگری سایبری با میانجیگری اعتیاد به اینترنت 0/21 بوده است.

با توجه به (نمودار ۱) و اطلاعات (جدول ۲) ضریب مسیر جهت گیری گفت و شنود با پرخاشگری سایبری $-0/44$ جهت گیری گفت و شنود با اعتیاد به اینترنت $-0/52$ اعتیاد به اعتیاد به اینترنت با پرخاشگری سایبری $0/48$ است.

جدول ۳: شاخص های برازش کلی الگوی اصلاح شده

شاخص برازندگی	سطح قابل قبول	مقدار محاسبه شده
نسبت خی دو به درجه آزادی	۱-۵	۱/۸۹
شاخص برازندگی تطبیقی	> ۰/۹۰	۰/۹۷
شاخص نرم شده برازندگی	> ۰/۹۰	۰/۹۷
ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب	< ۰/۰۸	۰/۰۶۱

با توجه به (جدول ۳) جهت تعیین کفایت برازش الگوی پیشنهادی با داده ها شاخص های کای اسکوئر بهنجار شده (Normed chi-square index; CMIN/DF)، شاخص برازش تطبیقی (Comparative fit index; CFI) و ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد (Root mean squared error of approximation; RMSEA) مورد استفاده قرار گرفت. مقادیر هر یک از این شاخص ها بین صفر و ۱ قرار دارد و مقادیر نزدیک و یا بیشتر از ۰/۹۰ نشانه مطلوب بودن الگو می باشد. شاخص برازش مقایسه ای (CFI) برای این الگو ۰/۹۷ بوده که در بازه قابل قبول قرار می گیرد. از آن جا که ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) برای الگو ۰/۰۶۱ به دست آمده است، از طرفی بازه قابل قبول برای آن کمتر از ۰/۰۸ می باشد [۴۲]. پس می توان گفت الگو برازش شده مناسب است. شاخص های کای اسکوئر بهنجار شده (CMIN/DF) و شاخص برازش مقایسه ای در دامنه مورد قبول قرار دارد. (جدول ۳) شاخص های برازش الگو را نشان می دهد.

بحث

پژوهش حاضر با هدف تعیین الگوی روابط ساختاری پرخاشگری سایبری بر اساس الگوی ارتباطی خانواده با نقش میانجی اعتیاد به اینترنت انجام گرفت. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که مولفه جهت گیری گفت و شنود همبستگی منفی مستقیم با پرخاشگری سایبری دارد. این نتایج با یافته های جاودان [۱۷]، میرزایی کوتنایی و همکاران [۱۸]، Martins و همکاران [۱۹] و Taylor و همکاران [۱۹] مبنی بر اینکه فقدان حمایت خانواده و نبود چارچوب قانون درست در خانواده پیش بینی کننده پرخاشگری سایبری در فرزندان می باشد همخوان است. در تبیین این فرض می توان گفت اولین مؤلفه ارتباطی خانواده جهت گیری گفت و شنود و مکالمه است. اعضای خانواده هایی که دارای جهت گیری گفت و شنود زیادی هستند، آزادانه به طور

مکرر و خود انگیخته با یکدیگر تعامل می کنند؛ بدون این که از نظر موضوعات مورد بحث یا زمان صرف شده در تعامل محدودیت زیادی داشته باشند. در ارتباط با جهت گیری گفت و شنود زیاد، این عقیده وجود دارد که لازمه زندگی پر بار و لذت بخش، داشتن ارتباطات آزاد، راحت و مکرر است. خانواده هایی که چنین عقیده ای دارند برای در میان گذاشتن عقاید خود با یکدیگر ارزش قائل اند. والدین چنین خانواده هایی ارتباطات مکرر خود با فرزندان را وسیله مهم برای تربیت کردن و اجتماعی کردن آن ها می دانند. برعکس، خانواده های با جهت گیری گفت و شنود کم معتقدند تبادل مکرر، آزاد و راحت عقاید و ارزش ها را برای خانواده و به ویژه برای تربیت و اجتماعی کردن فرزندان ضروری نمی دانند. زمانی که پیامی ارائه می شود فرزندان خانواده های با جهت گیری گفت و شنود زیاد، بیشتر تحت تأثیر کیفیت بحث و تبادل نظر یعنی، ساختار و کیفیت شواهد حمایت کننده قرار می گیرند [۴۳]. کودکان خانواده های با جهت گیری گفتگو، صلاحیت های ارتباطی را توسعه می دهند و برنامه های ارتباطی خود را گسترش می دهند [۴۴].

لذا با وجود فواید زیاد اینترنت و شبکه های اجتماعی، وارد شدن در این دنیا با خطراتی نیز همراه است، بنابراین، افراد هنگام ورود به شبکه های اجتماعی باید اطلاعات کافی در اختیار داشته باشند تا نه تنها ارتباط خود را با خانواده از دست ندهند، بلکه با آسیب های اجتماعی نیز مواجه نشوند، پیشگیری از آسیب های اجتماعی و توجه والدین به رفتار فرزندان بسیار مهم است و برای جلوگیری از هم پاشیدگی خانواده ها، والدین باید تا حدودی به فناوری های روز دنیا مسلط باشند تا بتوانند در مورد فعالیت های فرزندان شان اطلاعات کسب کنند [۴۵]. چنانچه خانواده ها نسبت به شیوه های جدید ارتباط فرزندان خود آگاهی و شناخت کافی و لازم را داشته باشند، می توانند از بسیاری از آسیب های اجتماعی فرزندان جلوگیری به عمل آورند

عمل کنند؛ بدین معنا که با جایگزینی دنیای اینترنت و شبکه‌های مجازی، شبکه خانواده را به عنوان یک شبکه اصیل به چالش کشیده و تهدید می‌کنند. استفاده مداوم از شبکه‌های مجازی، باعث می‌شود که ارتباطات چهره به چهره و تعاملات عمیق انسانی در درون خانواده، کاهش یابد و در عوض ارتباطات مجازی گسترده، ولی کم‌عمق جایگزین آن شود [۴۹] و در نتیجه فرزندان در فضای مجازی بیشتر به سمت رفتارهای پرخطر از جمله تهدید و آزار سایبری گرایش پیدا می‌کنند.

نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که جهت‌گیری گفت‌وشنود با پرخاشگری سایبری همبستگی منفی و مستقیم و با میانجیگری اعتیاد به اینترنت همبستگی غیرمستقیم دارد. پیشنهاد می‌شود با برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه آگاه‌سازی دانشجویان درباره تمامی جوانب و اثرات مثبت و منفی استفاده از اینترنت، چگونگی استفاده درست و علمی و بهره بردن آن‌ها از مزایای آن اقدام کرد. استفاده از پرسشنامه به عنوان تنها ابزار متناسب با نوع مطالعه و محدود بودن پژوهش به یک مکان جغرافیایی، تعمیم یافته‌های پژوهش را به سایر مناطق را با دشواری روبرو می‌سازد.

سیاسگزاری

این پژوهش با حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه محقق اردبیلی و با شماره ۲۶۸۲۳ به تاریخ ۱۳۹۷/۱۲/۲۵ و با کد اخلاق IR.ARUMS.REC.1398.183 انجام گرفت. بدین‌وسیله از کلیه دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی به خاطر همکاری ارزنده شان در اجرای این پژوهش، نهایت قدردانی می‌شود.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ گونه تعارضی منافی را گزارش نکرده اند.

[۴۶]. بر این اساس با توجه به این ویژگی‌ها اعضای این خانواده‌ها کمتر دچار تعارض می‌شوند و در نتیجه فرزندان آن‌ها پرخاشگری سایبری و تهدیدات کمتری از خود بروز می‌دهند.

همچنین نتایج تحلیل مسیر نیز نشان داد جهت‌گیری گفت‌وشنود با میانجیگری اعتیاد به اینترنت همبستگی غیرمستقیم با پرخاشگری سایبری دارد. این نتایج با یافته‌های عبدی و درخشانی [۴۷]، ضامن یامچی و همکاران [۲۶] و Bernardi و همکاران [۲۸] همخوان می‌باشد. در تبیین این فرض می‌توان اظهار داشت که اعضای خانواده‌هایی با گفت‌وشنود پایین، تعامل کمی با یکدیگر دارند و در مورد یک موضوع واحد کمتر به بحث و گفتگو با یکدیگر می‌پردازند. همه اعضا در تصمیم‌گیری شرکت نمی‌کنند. در این خانواده‌ها، اعضای خانواده تبادل کمی را پیرامون افکار و احساسات و فعالیت‌های شخصی خود با دیگر اعضا دارند و والدین خیلی به بیان آزاد عقاید اهمیت نمی‌دهند و آن را ضروری نمی‌دانند [۴۸]. در مقابل خانواده‌های با جهت‌گیری گفت‌وشنود زیاد از نظر عاطفی حمایت‌کننده هستند و با ارتباطات باز مشخص می‌شوند. در این خانواده‌ها مباحث بدون اینکه به اعضای خانواده تحمیل شوند به صورت آزاد و راحت مورد گفتگو قرار می‌گیرند و همه اعضای خانواده در گفتگو شرکت می‌کنند. والدین این خانواده‌ها نیازی به کنترل فرزندان خود یا تصمیم‌گیری در مورد آن‌ها احساس نمی‌کنند. والدین تمایل به پذیرش عقاید فرزندان خود دارند و به آن‌ها اجازه می‌دهند به طور برابر در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی شرکت داشته باشند. فرزندان این خانواده‌ها یاد می‌گیرند در عین حال که به گفتگوهای خانوادگی احترام می‌گذارند، مستقل و خود اتکاء باشند، این کار باعث افزایش احساس شایستگی و اعتمادبه‌نفس آن‌ها می‌شود. به عبارت دیگر، این نوع خانواده‌ها داشتن مهارت ارتباطاتی و عقاید مستقل را در فرزندان پرورش می‌دهند [۱۵]. از سوی دیگر، شبکه‌های اجتماعی می‌توانند در عمل به عنوان یک شبکه ضداجتماعی

References

- Müller SM, Wegmann E, Stolze D, Brand M. Maximizing social outcomes? Social zapping and fear of missing out mediate the effects of maximization and procrastination on problematic social networks use. *Journal Computers in Human Behavior*. 2020;107:106-296. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106296>
- Mokhtari nJ, Zohari S, Yaghmai F, Ebadi A, Yoldashkhan M. [Study of factors relation to internet use with usage of internet by teachers according to theory of reasoned action]. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2011;5(19):25-36. <http://ijnr.ir/article-1-778-fa.html>.
- Kuss DJ, Griffiths MD. Online social networking and addiction-a review of the psychological literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2011;8(9):3528-3552. <https://doi.org/10.3390/ijerph8093528>
- Gutiérrez-Esparza GO, Vallejo-Allende M, Hernández-Torruco J. Classification of cyber-aggression cases applying machine learning. *Journal of Applied Surface Science*. 2019; 9 (9):18-28. <https://doi.org/10.3390/app9091828>
- Grigg DW. Cyber-aggression: Definition and concept of cyberbullying. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*. 2010;20(2):143-156. <https://doi.org/10.1375/ajgc.20.2.143>
- Watkins LE, Maldonado RC, DiLillo D. The cyber aggression in relationships scale: A new multidimensional measure of technology-based intimate partner aggression. *Journal of Assessment*. 2018;25(5):608-626. <https://doi.org/10.1177/1073191116665696>
- Bauman S. C. *Cyberbullying: What Counselors Need to Know*: Wiley Online Library; 2014. <https://doi.org/10.1002/9781119221685>
- Fredstrom BK, Adams RE, Gilman R. Electronic and school-based victimization: Unique contexts for adjustment difficulties during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*. 2011;40(4):405-415. <https://doi.org/10.1177/0272431605276931>
- Tynes BM, Rose CA, Williams DR. The development and validation of the online Victimization Scale for Adolescents. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*. 2010;4(2). <https://cyberpsychology.eu/article/view/4237>
- Bonanno RA, Hymel S. Cyber bullying and internalizing difficulties: Above and beyond the impact of traditional forms of bullying. *Journal of Youth and Adolescence*. 2013;42(5):685-697. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-9937-1>
- Juvonen J, Gross EF. Extending the school grounds?-Bullying experiences in cyberspace. *Journal of School Health*. 2008;78(9):496-505. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2008.00335.x>
- Katzer C, Fetchenhauer D, Belschak F. Cyberbullying: Who are the victims? A comparison of victimization in Internet chatrooms and victimization in school. *Journal of Media Psychology*. 2009;21(1):25-36. <https://doi.org/10.1027/1864-1105.21.1.25>
- Chan SF, La Greca AM, Peugh JL. Cyber victimization, cyber aggression, and adolescent alcohol use: Short-term prospective and reciprocal associations. *Journal of Adolescence*, 2019;74:13-23. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.05.003>
- Fitzpatrick MA, Ritchie LD. Communication schemata within the family: Multiple perspectives on family interaction. *Journal Human Communication Research*. 1994;20(3),-275-301. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1994.tb00324.x>
- Koerner FA, Mary Anne F. Understanding family communication patterns and family functioning: The roles of conversation orientation and conformity orientation. *Annals of the International Communication Association*. 2002;26(1):36-66. <https://doi.org/10.1080/23808985.2002.11679010>
- Rostami F, Syed Tajuddin HS, Yaghmaei F, Ismaeil SB, Suandi TB. Effects of family-centered care on the satisfaction of parents of children hospitalized in pediatric wards in a pediatric ward in Chalooos in 2012. *Electronic Physician*. 2015;7(2):1078-1084.
- Javdan M. [The study of relationship between self-monitoring, affective family climate, and life skills with aggression in adolescent boys]. *Journal of Personality & Individual Differences*. 2014; 3 (5):125-142. http://jpid.pgu.ac.ir/article_7750.html
- Mirzaei F, Hossein Khanzadeh AA, Asghari F, Shakerinia I. [The role of family cohesion in prediction of aggressive behaviors of children]. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*.

- 2015;2(2):73-84. <http://childmentalhealth.ir/article-1-47-en.html>
19. Taylor LK, Merrilees CE, Goeke-Morey MC, Shirlow P, Cummings EM. Trajectories of adolescent aggression and family cohesion: The potential to perpetuate or ameliorate political conflict. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*. 2016;45(2):114-28. <https://doi.org/10.1080/15374416.2014.945213>
  20. Martins MJ, Simão AM, Caetano AP, Freire I, Matos A, Vieira CC, Pessoa T, Amado J. Cyber-victimization and cyber-aggression: Personal and situational factors. In *Analyzing human behavior in cyberspace 2019*. p. 255-271. https://doi.org/10.4018/978-1-5225-7128-5_ch014
  21. Shaw M, Black DW. Internet addiction. *Journal CNS Drugs*. 2008;22(5):353-365. <https://doi.org/10.2165/00023210-200822050-00001>
  22. Whittaker E, Kowalski RM. Cyberbullying via social media. *Journal of School Violence*. 2015;14(1):11-29. <https://doi.org/10.1080/15388220.2014.949377>
  23. Sussman S, Lisha N, Griffiths M. Prevalence of the addictions: A problem of the majority or the minority? *Journal of Educational Evaluation for Health Professions*. 2011;34(1):43-56. <https://doi.org/10.1177/0163278710380124>
  24. Hong F-Y, Huang D-H, Lin H-Y, Chiu S-L. Analysis of the psychological traits, Facebook usage, and Facebook addiction model of Taiwanese University students. *Journal of Telematics and Informatics*. 2014;31(4):597-606. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2014.01.001>
  25. Munno D, Cappellin F, Saroldi M, Bechon E, Guglielmucci F, Passera R, et al. Internet addiction disorder: Personality characteristics and risk of pathological overuse in adolescents. *Journal of Psychiatric Research*. 2017;248:1-5. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2016.11.008>
  26. Zamen-Yamchi S, Sayyadpour Z. The relationship between the addiction of social networks with lifestyle and communication with parents. *Community Health (Salāmat-i ijtimāi)*. 2018;6(1):11-8.
  27. Abdi H, Derakhshani S. [The relationships of family communication patterns, Internet addiction and academic adjustment of high school students in Ahwaz]. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*. 2016;7(26):39-57. http://ictedu.iausari.ac.ir/article_656514.html
  28. Bernardi S, Pallanti S. Internet addiction: A descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissociative symptoms. *Comprehensive Psychiatry*. 2009;50(6):510-516. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2008.11.011>
  29. Habibi A. [Applied Lisrel Training]. Tehran: Electronic publication of the base; 2012. <https://parsmodir.com/db/spss.php>
  30. Álvarez-García D, Barreiro-Collazo A, Núñez JC, Dobarro A. Validity and reliability of the Cyber-aggression Questionnaire for Adolescents (CYBA). *The European Journal of Psychology Applied*. 2016;8(2):69-77. <https://doi.org/10.1016/j.ejpal.2016.02.003>
  31. Álvarez García D, Núñez Pérez JC, García Fernández T, Barreiro Collazo A. Individual, family, and community predictors of cyber-aggression among adolescents. *The European Journal of Psychology Applied*. 2018;10(2):79-88. <https://doi.org/10.5093/ejpalc2018a8>
  32. Atadokht A, Ahmadi S, Fallahi V. [Investigating structural relationships model of cyber-aggression based on perceived stress with the mediating role of virtual networks dependency in students of Mohaghegh Ardabili University in 2019: A descriptive study]. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*. 2020;19(3):251-264. <http://journal.rums.ac.ir/article-1-4983-fa.html> <https://doi.org/10.29252/jrums.19.3.251>
  33. Koerner AF, Fitzpatrick MA. Toward a Theory of Family Communication. *Journal Communication Theory*. 2002;12(1):70-91. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2002.tb00260.x>
  34. Thorson AR, Horstman HK. Family communication patterns and emerging adult consumer outcomes: Revisiting the consumer socialization model. *Western Journal of Speech Communication*. 2017;81(4):483-506 <https://doi.org/10.1080/10570314.2016.1263361>
  35. Koroshnia M, Latifian M. An investigation on validity and reliability of revised family communication patterns instrument. *Journal of Family Research*. 2008;3(12):855-875. <https://doi.org/10.4018/IJCBPL.2016070105>

36. Jowkar B, Rahimi M. [Study of the effect of family communication patterns on happiness in a group of high school students in Shiraz]. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*. 2008;13(4):376-84. <http://ijpcp.iums.ac.ir/article-1-358-fa.html>
37. Young KS. Psychology of computer use: XL. Addictive use of the Internet: a case that breaks the stereotype. *Journal of Psychological Reports*. 1996;79(3):899-902. <https://doi.org/10.2466/pr0.1996.79.3.899>
38. Murali V, George S. Lost online: An overview of Internet Addiction. *Journal of Advances in Psychiatric Treatment*. 2007;13(1):24-30. <https://doi.org/10.1192/apt.bp.106.002907>
39. Chong Guan N, Isa SM, Hashim AH, Pillai SK, Harbajan Singh MK. Validity of the malay version of the Internet Addiction Test: A study on a group of medical students in Malaysia. *Asia Pacific Journal of Public Health*. 2015 ;27(2):2-9.
40. Alavi SS, Islami M, Maraati MR, Najafi M, [Janatipour F, Rezapour H. Psychometric properties of Young Internet Addiction Test]. *Journal of Behavioral Sciences*. 2010;4(3):183-189. http://www.behavsci.ir/article_67688.html
41. Asgari P, Marashian M. [The relationship between personality traits and computer anxiety with internet addiction in students of ahvaz islamic azad university]. *New Findings in Psychology*. 2008;2(7):23-35. http://psychology.iauahvaz.ac.ir/article_530872.html
42. Homan H. [Structural Equation Modeling Using LaserL Software]. Tehran: Samt 2014. <https://www.adinehbook.com/gp/product/9644599624>
43. Fitzpatrick MA. Family Communication Patterns Theory: Observations on its development and application. *Journal Family Communication*. 2004; 4(3-4): 167-179. <https://doi.org/10.1080/15267431.2004.9670129>
44. Koesten J, Anderson K. Exploring the influence of family communication patterns, cognitive complexity, and interpersonal competence on adolescent risk behaviors. *Journal Family Communication*. 2004;4(2):99-121. https://doi.org/10.1207/s15327698jfc0402_2
45. Cheung C, Lee ZW, Chan TK. Self-disclosure in social networking sites. *Internet Research*. 2015. <https://doi.org/10.1108/IntR-09-2013-0192>
46. Ammari T, Kumar P, Lampe C, Schoenebeck S, editors. Managing children's online identities: How parents decide what to disclose about their children online. *Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems*; 2015. <https://doi.org/10.1145/2702123.2702325>
47. Abdi H, Derakhshani S. [The relationships of family communication patterns, Internet addiction and academic adjustment of high school students in Ahwaz]. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*. 2017;7(2):39-57. http://ictedu.iausari.ac.ir/article_656514.html
48. Kagawa N. Influence of family communication patterns on adolescents' self-discrepancies and associated emotional and behavioral consequences: University of Minnesota ProQuest Dissertations Publishing, 2008. 3328316.
49. Eskandari H, Darrodi H. [A study on relationship between the social networks usage and social networks addiction and couple conflicts and divorce tendency]. *Journal of Strategic Studies, Sport and Youth*. 2016;15(33):1-23. http://faslname.msy.gov.ir/article_169.html